

تحقق راهبرد «مرز، یک فرصت طلایی» در آذربایجان غربی

یادداشت

محمدصادق معتمدیان

استاندار آذربایجان غربی

آذربایجان غربی به جهت موقعیت جغرافیایی ویژه از جمله قرار گرفتن در مسیر کریدورهای بین‌المللی، استقرار پایانه‌های مرز بازرگان، رازی، ترمچین و سرو در آن و عبور تنها مسیر ریلی ایران به ترکیه از مرز رازی خوی از جایگاه مهمی در دیپلماسی مرزی برخوردار

است. قرارگیری ۲۵ درصد پایانه‌های کشور در آذربایجان غربی موجب شده تا مرز اولویتی مهم در توسعه و آبادانی محلی، منطقه‌ای و ملی داشته باشد. دولت مردمی شهید جمهوری آیت‌الله رئیسی با درک این مسأله که شکوفایی مرزی می‌تواند موجب ایجاد مرزهای

بهره‌گیری از ظرفیت گردشگری استان‌های مرزی، تقویت اختیارات بیشتر به استان‌ها در حوزه ارتباطات خارجی، فعال شدن دفتر نمایندگی وزارت امور خارجه در استان‌های مرزی، تقویت بازارچه‌های مرزی و بهره‌گیری از ظرفیت همایش عظیم

اربعین شود بیش از پیش توسعه مرز را در اولویت برنامه‌های خود قرار داد. نگاهی اجمالی به نقش آفرینی آذربایجان غربی در دیپلماسی مرزی بواسطه ساماندهی مسیرهای منتهی به مرز، توسعه پایانه‌های مرزی و برقراری ارتباط با کشورهای همسایه از جمله

سرپرست معاونت هماهنگی امور اقتصادی استاندار، کردستان در گفت‌وگو با «ایران» تشریح کرد

مهاجرت فقر از بازارچه‌های مرزی

آیا تغییر در آبادانی روستاها و رونق اقتصادی منطقه حاصل شده است؟

«آذربایجان غربی» به دلیل وجود فعالیت ۶ گذرگاه مرزی در رتبه برتر کشوری ایستاده و تقویت ظرفیت‌های ارزشمند آن با نگاه ویژه دولت مردمی شده است

یکی از راه‌های تقویت اقتصاد مرزی و ایجاد رونق در شهرستان‌های مرزی بازرگانی گذرگاه‌های مرزی است تا ضمن تقویت مستقیم معیشت مرزنشینان بر رونق تجارت در منطقه نیز تأثیر بگذارد

گذرگاه‌های مرزی، معبر گذر از فقر، مهاجرت و قاچاق کالا از معابر غیرقانونی است؛ بازارچه‌هایی که می‌توانند تحولی بنیادین در حوزه‌های تولید، اشتغال و تثبیت جمعیت، افزایش درآمد و جلوگیری از قاچاق کالا ایجاد کرده و توسعه امنیت را برای جوامع محلی به ارمغان آورد؛ معابر که یکی از پتانسیل‌های مهم در رفع تبعیض و توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق محروم مرزی محسوب شده و آهنگ گشایش آن به همت دولت سیزدهم در شهرستان‌های مرزی کردستان به صدا درآمده است. شهید آیت‌الله رئیسی، در دور نخست سفر استانی و هیأت دولت به کردستان (۱۷ تیر-۱۴۰۳)، وعده بازگشایی گذرگاه‌های مرزی را به مرزنشینان استان داد؛ افرادی که در روستاهای دورافتاده ساکن بوده و نان سفره‌شان را با کولبری تأمین می‌کردند. با گشایش بازارچه‌های مرزی، نتایج مطلوبی در افزایش امنیت و امنیت شغلی مرزنشینان حاصل شد و علاوه بر مهار قاچاق کالا، کسب و کارهای روستایی نیز رونقی دوباره گرفت. در همین ارتباط خبرنگار «ایران» گفت‌وگویی با «علی نوری» سرپرست معاونت هماهنگی امور اقتصادی استاندار کردستان انجام داده و تأثیر امنیت و رفع مشکلات اجتماعی و اقتصادی مرزنشینان را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است.

گشایش کدام یک از گذرگاه‌های مرزی کردستان در دولت سیزدهم محقق شد؟

معبر مرزی «هنگه زال» در شهرستان بانه، حسب دستور وزیر محترم کشور و در پی ابلاغ دستورالعمل بازرگانی آن طی مکاتبه شماره ۴۳۵۵/الف/م/۸۲ مورخ ۱۴۰۲/۷/۲۶ از سوی معاونت هماهنگی امور اقتصادی استانداری، براساس ضوابط و مقررات اعلام شده و زیر نظر فرمانداری با همکاری و هماهنگی مرزبانان در تاریخ ۱۴۰۲/۸/۱ آغاز به فعالیت کرد. لکن معبر مذکور به‌رغم رضایت کسب و مرزنشینان از فعالیت مجدد آن، از تاریخ ۱۴۰۲/۹/۳۰ به دلیل ممانعت کشور عراق از ورود کالا تعطیل شد. بازارچه سیف نیز که از سال ۱۳۹۱ به دلایل امنیتی تعطیل شده بود، در پی بازدید میدانی معاونت محترم اجرایی ریاست جمهوری و به تبع دستور صریح و اکید رئیس جمهور شهید در دور اول سفرهای استانی به کردستان مبنی بر بازگشایی بازارچه مذکور در راستای ارتقای معیشت مرزنشینان در تاریخ ۱۴۰۲/۸/۱۶ (قبل از دور دوم سفر) شروع به فعالیت مجدد نمود. لکن با توجه به اینکه این بازرگانی صرفاً از طرف ایران بوده و با اعتراض دولت مرکزی عراق مواجه شد فرایند فعالیت مجدد آن عملیاتی نشده و تاکنون نیز هیچ کالایی از بازارچه سیف از زمان بازگشایی مجدد آن مبادله نشده است؛ البته نیاز است تا رزینی‌های لازم با طرف عراقی جهت بهره‌برداری از بازارچه انجام گرفته و این مشکل برطرف شود.

این بازرگانی‌ها چه تغییری در وضعیت اقتصادی و اجتماعی مرزنشینان ایجاد کرده؟

یکی از راه‌های تقویت اقتصاد مرزی و ایجاد رونق در شهرستان‌های مرزی بازرگانی گذرگاه‌های مرزی است تا ضمن تقویت مستقیم معیشت مرزنشینان بر رونق تجارت در منطقه نیز تأثیر بگذارد. این در حالی است که به‌رغم مشکلات بازارچه‌ها، همچنان بازرگانی بازارچه‌های مرزی جدید یکی از مطالبات مردم تلقی می‌شود.

چند خانوار مرزنشین، از مزایای این بازرگانی‌ها بهره‌مند شدند؟

جامعه شمول مرزنشینان برخوردار از مزایای بازرگانی معبر هنگه‌زال، کلیه خانوارها و ساکنین دائمی روستاهای شعاع ۲۰ کیلومتری مرزی شهرستان بانه بودند که در مدت دو ماه فعالیت این معبر مرزی به طور متوسط کلیه سرپرست‌های خانوار ساکن در روستاهای مشمول به تعداد دو مرحله در بازارچه حضور یافته و برخی از روستاها برای بار سوم (برابر نوبت دهی) بهره‌مند شدند. بر این اساس، در مجموع ۵۰ روز کاری ۴۸ هزار و ۳۶۱ کول وارد استان شده و بابت آن ۱۴۵۰۰۸۳۰۰۰۰ تومان به حساب مرزنشینان واریز شد (به ازای هر کول مبلغ ۳۰۰۰۰۰ تومان). در سال ۱۴۰۲ نیز ۲۸۵ هزار و ۳۴۸ نفر از محل تخفیف سود بازرگانی واردات در بازارچه‌های غیررسمی موقت مرزی خانم شیخان، مله خورد و سیران‌بند بهره‌مند شدند.

آیا با ارتقای ظرفیت مسیره‌های صادراتی، تغییر در میزان صادرات واردات حاصل شده است؟

در پاسخ به این سؤال باید گفت، طی چند سال گذشته در هیچ کدام از بازارچه‌های موقت غیررسمی و معابر مرزی همچون معبر «هنگه‌زال» صادراتی انجام نشده و صرفاً رویه واردات صورت گرفته است. طبق آمار گمرک استان در ۱۲ ماهه سال ۱۴۰۲ بازارچه‌های موقت غیررسمی استان ۲۶۹،۹۳۲،۴۷۸ دلار واردات صورت گرفته است.

گفت‌وگو

بینا میرعظیمی خبرنگار

استان آذربایجان غربی به دلیل وجود ۹۶۷ کیلومتر مرز مشترک با سه کشور ترکیه، عراق و آذربایجان، یکی از استان‌های پراهمیت در توسعه تجارت بین‌المللی بویژه با کشورهای اروپایی محسوب می‌شود؛ استانی با ظرفیت‌های کم‌نظیر اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و گردشگری که تا پیش از دولت سیزدهم مغفول مانده و روند توسعه زیرساخت‌های آن همزمان با تأکیدات رئیس جمهور شهید و راهبری استاندار آذربایجان غربی جانی دوباره گرفت. «آذربایجان غربی» به دلیل وجود فعالیت ۶ گذرگاه مرزی، در رتبه برتر کشوری ایستاده و تقویت ظرفیت‌های ارزشمند آن با نگاه ویژه دولت مردمی دوچندان شده است. استانی واقع در شمال غربی ایران که محورهای اصلی آن حالا به یکی از مهم‌ترین تردهای مرزی تبدیل شده و با توسعه مرادوات اقتصادی با کشورهای مختلف، زمینه توسعه شهرستان‌ها و رونق کسب‌وکار جامعه محلی فراهم شده است. افتتاح پایانه مرزی رازی، راه‌اندازی بخش مسافری در مرز کبله سردشت، تخصیص اعتبار ویژه برای اتمام طرح بزرگراه خوی-قطور-رازی، توجه به ظرفیت‌های مرز سرو و زیرساخت‌های مسیر نقده-پیرانشهر-ترنجین و تلاش برای احداث مسیر بزرگراهی از ایواوغلی خوی تا مرز بازرگان و... تنها بخشی از اهتمام دولت سیزدهم برای بارور کردن ظرفیت‌های مرزی آذربایجان غربی است. در همین راستا، خبرنگار «ایران» با «جواد کریمی» معاون هماهنگی امور اقتصادی استاندار آذربایجان غربی گفت‌وگویی انجام داده و تأثیر بازگشایی مرزهای آذربایجان غربی در توسعه اقتصاد، امنیت و تأمین هزینه‌های اقتصادی و اجتماعی جوامع محلی را مورد تحلیل و ارزیابی قرار داده است.

کدام گذرگاه‌های مرزی در دولت سیزدهم، بازرگانی شده است؟

در دولت سیزدهم پایانه مرزی رازی به صورت رسمی با ایجاد زیرساخت و بویژه با اتمام روند احداث ابنیه و مستحذات مرزی (ساختمان اداری و تجاری) همچوار با ترکیه در شهرستان خوی افتتاح شده و هم‌اکنون مجاری مسافری (پایانه مرزی) تحت عنوان‌های صنم بلاغی پلدشت-بازرگان ماکو-رازی خوی-سرو

کدام گذرگاه‌های مرزی در دولت سیزدهم، بازرگانی شده است؟

در دولت سیزدهم پایانه مرزی رازی به صورت رسمی با ایجاد زیرساخت و بویژه با اتمام روند احداث ابنیه و مستحذات مرزی (ساختمان اداری و تجاری) همچوار با ترکیه در شهرستان خوی افتتاح شده و هم‌اکنون مجاری مسافری (پایانه مرزی) تحت عنوان‌های صنم بلاغی پلدشت-بازرگان ماکو-رازی خوی-سرو

یکی از استراتژی‌های مهم دولت سیزدهم در شرایط جنگ اقتصادی، بازرگانی گذرگاه‌های مرزی جدید است. این اتفاق تا چه حد می‌تواند در رونق اقتصاد مرزنشینان مؤثر باشد؟ آیا تغییری در وضعیت اقتصادی و اجتماعی مرزنشینان حاصل شده است؟

در طول مرز ۹۶۷ کیلومتری استان با ۳ کشور آذربایجان، ترکیه و عراق، ۶ گذر مرزی (پایانه مرزی) تحت عنوان‌های صنم بلاغی پلدشت-بازرگان ماکو-رازی خوی-سرو

ارومیه-ترنجین پیرانشهر-کبله سردشت که هم‌اینک فعال هستند و همچنین براساس قانون ساماندهی مبادلات مرزی مصوب مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۴ حدود نیم میلیون نفر از جمعیت استان مشمول تسهیلات قانون مرزبوری می‌باشند. مرزنشینان به صورت انفرادی یا در قالب شرکت‌های تعاونی می‌توانند نسبت به واردات و صادرات از طریق گمرکات و بازارچه‌های مرزی اقدام نمایند. از آنجا که در رویه مرزنشینی در اقلام وارداتی برای مواد خوراکی ۱۰ درصد و غیرخوراکی ۵۰ درصد براساس آیین‌نامه از تخفیفات در سود بازرگانی برخوردار هستند، این امور می‌تواند در ارتقای معیشت مرزنشینان تأثیر مطلوبی داشته باشد. ضمناً

و شورای ساماندهی مبادلات مرزی استان بر ایجاد اشتغال پایدار، جلوگیری از قاچاق و ترددات غیررسمی، افزایش سرمایه‌گذاری و کاهش مهاجرت در مناطق مرزی می‌باشد.

چند خانوار مرزنشین، از مزایای بازرگانی مرزی بهره‌مند شدند؟

براساس آمار استخراجی از سامانه یکپارچه مرزنشینان کشور، ۲۳۵ هزار و ۷۴۶ نفر خانوار مرزنشین با جمعیت تحت پوشش ۷۴۰۸۳۰ نفر در شعاع ۲۰ کیلومتری از نوار مرزی سکونت‌دار، دارای کارت مبادلات مرزنشینی هستند که قانونگذار و هیأت محترم وزیران جهت ارتقای معیشت مرزنشینان، تسهیلاتی مدنظر قرار داده است. همچنین براساس

قانون ساماندهی، یکی از رویه‌های فعالیت برای ساکنین مرزی رویه پیلهوری است که عموماً در بازارچه‌های مرزی فعالیت دارند. تعداد کل پیلهوران استان ۱۶ هزار و ۶۶۴ نفر است. در سال ۱۴۰۲ رقم صادرات از طریق بازارچه‌های مرزی استان بالغ بر ۵۶۴ میلیون دلار و رقم واردات ۳۳ میلیون دلار بود. از سوی دیگر، با توجه به تصویب نامه هیأت محترم وزیران در سال ۱۳۹۶، شهرستان‌های پیرانشهر و میرآباد و سردشت آذربایجان غربی مشمول رویه کولبری هستند. تعداد کل خانوار

براساس قانون مرزبوری برای مرزنشینان در مناطق عادی و محروم ۴۰۰ دلار و ۸۰۰ دلار پیش‌بینی گردیده است. در دولت سیزدهم با توسعه و افزایش صادرات در استان، بیشترین میزان صادرات از مرزهای استان مربوط به رویه‌های مرزنشینی است. به گونه‌ای که در سال ۱۴۰۲ صادرات بازارچه‌ای با رقم ۵۶۴ میلیون دلار نسبت به سال قبل از رشد ۶۰ درصدی برخوردار بوده و این امر می‌تواند در ارتقای معیشت مرزنشینان نقش مناسبی داشته باشد. شایان‌گراست تلاش دولت

یک از استراتژی‌های مهم دولت سیزدهم در شرایط جنگ اقتصادی، بازرگانی گذرگاه‌های مرزی جدید است. این اتفاق تا چه حد می‌تواند در رونق اقتصاد مرزنشینان مؤثر باشد؟ آیا تغییری در وضعیت اقتصادی و اجتماعی مرزنشینان حاصل شده است؟

در طول مرز ۹۶۷ کیلومتری استان با ۳ کشور آذربایجان، ترکیه و عراق، ۶ گذر مرزی (پایانه مرزی) تحت عنوان‌های صنم بلاغی پلدشت-بازرگان ماکو-رازی خوی-سرو

گفت‌وگو «ایران» با مدیرکل گمرک مشهد و ناظر گمرکات خراسان رضوی

«دو غارون»، شاه‌رگ مهم اقتصادی ایران و افغانستان

۱۴۰۰ تا اوایل ۱۴۰۱ با مشکلاتی نظیر توقف چند روزه کامیون‌ها، زیرساخت‌های ناسامان مرزی و عدم هماهنگی‌های لازم با کشور دوست و همسایه (افغانستان)

تردد کامیون‌ها روان است «جواد جعفری»، مدیرکل گمرک مشهد و ناظر گمرکات خراسان رضوی به «ایران» می‌گوید: «مرز دوغارون بین سال‌های

پایدار و ترانزیت کالا در مهم‌ترین مبادی ورود و خروج انواع کالا به سمت دو کشور، صادرات و واردات کالا رشد قابل توجهی پیدا کرد.

سرفصل تجارت

صادرات تجاری استان خراسان رضوی ۱۴۰۱				
وزن (تن)	ارزش (هزار دلار)	وزن (تن)	ارزش (هزار دلار)	درصد تغییرات
۴۵۳،۰۱۹	۱۴۷،۴۹۱	۵۶۲،۸۱۴	۱۵۲،۹۵۹	۴
صادرات بازارچه‌های استان				
وزن (تن)	ارزش (هزار دلار)	وزن (تن)	ارزش (هزار دلار)	درصد تغییرات
۲۴،۷۰۷	۱۱،۴۳۶	۳۹،۶۴۴	۲۲،۸۱۴	۶۰
صادرات جمعی استان سال ۱۴۰۲				
وزن (تن)	ارزش (هزار دلار)	وزن (تن)	ارزش (هزار دلار)	درصد تغییرات
۴۸	۹۸	۳۷	۶۳	۵۲